

ข้อมูลพื้นฐานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน

ประวัติการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้าน

บ้านน้ำแขวง หมู่ที่ ๖ เดิมคือละแวกน้ำแขวง และละแวกท่าควาย ได้แยกหมู่บ้านมาจากบ้านน้ำอูน หมู่ที่ ๑ บรรพบุรุษได้เข้ามาอาศัยอยู่พร้อมกันบ้านน้ำอูน ประมาณสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นประชากรที่อพยพมาอาศัยอยู่เป็นคนไทยเหนือและชนคนไทยเขาสายขมุ ปะปนมาบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา บริเวณบ้านน้ำแขวงมีคนบอกเล่ามาว่า มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้นานาพันธุ์ แลวละแวกท่าควายในอดีตมีควายป่าจำนวนมากลงมากินน้ำ กินหญ้าและสัตว์ป่าอื่นๆ อีกหลายชนิดแม้แต่คนจะเข้าไปแกวนั้นยังไม่ได้ เพราะเกรงว่าจะได้รับอันตรายในแกวนั้นจึงเกิดความสมดุลและอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

ความเป็นมาของโครงการ

ตามที่หมู่บ้านน้ำแขวง และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่นจังหวัดน่าน ได้มีหนังสือที่ นน ๑๐๑๗/๓๑๘๘ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๑ มีความประสงค์ขอรับการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในพื้นที่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับราษฎร บ้านน้ำแขวง ตามการร้องขอมาจากประชาชนในหมู่บ้าน ผ่านทางนายอำเภอนาหมื่น และผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านยังมีความยากจน และประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ซึ่งมีรายได้น้อย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องขยายผลกันต่อไปเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความยั่งยืนบนวิถีชีวิตพอเพียง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงจึงมีหน้าที่สำรวจพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิโครงการหลวง พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี เพื่อทำการวิเคราะห์พื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนในเบื้องต้น

พื้นที่ดำเนินงาน สถานที่ตั้งสภาพพื้นที่

ขนาดที่ตั้ง โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวงตั้งหมู่บ้านน้ำแขวง ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอนาหมื่น เป็นระยะทางประมาณ ๒๓ กิโลเมตร อยู่ห่างจากเมืองน่านเป็นระยะทางประมาณ ๑๐๒ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๗,๕๓๘ ไร่ สภาพพื้นที่ทั่วไปของหมู่บ้านน้ำแขวงตั้งอยู่บนเทือกเขาสลับซับซ้อนของเทือกเขาหลวง-พระบาง ความสูง ประมาณ ๓๘๓ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พิกัด X ๖๖๑๒๑๙.๐๐ Y ๒๐๑๕๔๓๙.๐๐ มีพื้นที่รับผิดชอบอยู่ใน ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน ๗ หมู่บ้าน และหมู่บ้านเยี่ยมเยียนคือ บ้านห้วยฮ่อมพัฒนา ของ อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ รวมทั้งหมด ๘ หมู่บ้าน โดยสำนักงานตั้งอยู่ที่ บ้านน้ำแขวง หมู่ที่ ๖ ตำบลเมืองลี มีอาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านแซว
 ตะวัน ตำบลสันทะ อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
 ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านน้ำ
 อูน ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านปิง
 ใน ตำบลปิงหลวง อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านน้ำ
 อูน ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน

ลักษณะภูมิประเทศ หมู่บ้านน้ำแขวง มีสภาพพื้นที่เป็นหุบเขาสลับซับซ้อน มีความลาดชันสูง มีบางส่วนเป็นพื้นที่ราบจุดสูงสุดสูงประมาณ ๑,๓๔๒ เมตรจุดต่ำสุดประมาณ ๒๙๓ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ที่ตั้งหมู่บ้านมีความสูงเฉลี่ย ๓๐๐-๑,๖๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง หมู่บ้านป่าซาง มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชัน พื้นที่ราบเป็นบางส่วน ด้วยของสภาพพื้นที่ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา บริเวณหมู่บ้านล้อมรอบด้วยภูเขาสลับกับที่ลาดชัน พื้นที่ส่วนใหญ่บ้านอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ มีลำห้วยไหลผ่านได้แก่ลำน้ำแขวง ซึ่งใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปี

หมู่บ้านนาหมอ มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชัน อยู่ในเขตป่าสงวน ก่อนที่จะตั้งหมู่บ้านมีสภาพเป็นป่าโปร่งและป่าดิบประกอบไปด้วยต้นไม้เล็กใหญ่ เช่น ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้ยาง ฯลฯ มีลำห้วยไหลผ่านและหนองน้ำซึ่งเป็นที่อาศัยของสัตว์น้อยใหญ่ แต่ปัจจุบันก็ยังลำน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี และมีลำห้วยน้ำทวาย ชาวบ้านนาหมอก็อาศัยลำห้วยทั้ง ๒ สาย เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ตลอด

หมู่บ้านนาคา มีบริเวณหมู่บ้านล้อมรอบด้วยภูเขาสลับกับที่ลาดชัน

หมู่บ้านวังน้ำเย็น โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบน้อยล้อมรอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน ที่ส่วนมากจะเป็นที่ราบสูงมีป่าไม้เป็นภูเขาโอบล้อมรอบ

หมู่บ้านนาม่วง มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ มีภูเขาสลับซับซ้อน มีลำห้วยน้ำอูน – น้ำแขวง ไหลผ่าน มีที่ราบและเชิงเขาเป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ที่เป็นป่าร้อนชื้น

สภาพพื้นที่ทั่วไปของหมู่บ้าน ตั้งอยู่บนเทือกเขา สลับซับซ้อนของเทือกเขาหลวง-พระบาง ความสูงประมาณ ๓๐๐-๑,๔๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ย แล้วพื้นที่ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่บนความสูงประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ เมตรเกือบร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

ระดับความลาดชันของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง ถือว่ามีความลาดชันสูง

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีความสูงชัน ซึ่งจะเห็นได้จากพื้นที่สูงชันมากที่มีกว่าร้อยละ ๕๓ ของพื้นที่ อีกทั้งจำนวนพื้นที่ราบที่มีแค่ร้อยละ ๑๑ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีพื้นที่ราบค่อนข้างน้อย ที่เหลือคือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ไม่เหมาะต่อการทำการเกษตรเนื่องจากจะก่อให้เกิดการพังทลายของหน้าดินที่สูงนั่นเอง

กลุ่มบ้านเป้าหมายในการดำเนินงาน ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง

ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนที่ได้รับการพัฒนา	ครัวเรือที่ได้การพัฒนาอาชีพ	จำนวนประชากร(คน)			ระดับการพัฒนา
				หญิง	ชาย	ทั้งหมด	
บ้านน้ำอูน	82	54	22	99	122	221	C
บ้านป่าซาง	55	1	1	61	66	127	C
บ้านนาหมอ	85	40	17	171	167	338	C
บ้านนาคา	95	-	-	173	180	353	D
บ้านวังน้ำเย็น	34	26	8	39	39	78	C
บ้านน้ำแขวง	73	65	56	96	96	192	B
บ้านนาม่วง	37	3	3	62	52	114	C
บ้านห้วยฮ่อม	119	11	11	474	462	936	C
รวม	580	200	118	1,175	1,184	2,359	

ข้อมูลระดับการพัฒนา ABCD ของหมู่บ้าน กลุ่มบ้านในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง

พื้นที่โครงการฯ	พื้นที่รับผิดชอบกลุ่มบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ระดับพัฒนา
น้ำแขวง	๑. บ้านน้ำแขวง	๖	เมืองลี	นาหมื่น	น่าน	B
น้ำแขวง	๒. บ้านน้ำอูน	๑	เมืองลี	นาหมื่น	น่าน	C
น้ำแขวง	๓. บ้านวังน้ำเย็น	๕	เมืองลี	นาหมื่น	น่าน	C
น้ำแขวง	๔. บ้านป่าซาง	๒	เมืองลี	นาหมื่น	น่าน	C
น้ำแขวง	๕. บ้านนาหมอ	๓	เมืองลี	นาหมื่น	น่าน	C
น้ำแขวง	๖. บ้านนาม่วง ๖๑	๗	เมืองลี	นาหมื่น	น่าน	C
	พื้นที่ t&v					
น้ำแขวง	๑. ห้วยฮ่อมพัฒนา	๑๓	บ้านเวียง	ร้องกวาง	แพร่	C

สภาพพื้นที่ ภูมิอากาศ และแหล่งน้ำ

สภาพพื้นที่ สภาพพื้นที่ทั่วไปของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวงมีระดับความลาดชันสูง เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเทือกเขาที่มีความสูงประมาณ ๓๐๐-๑,๔๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางแหล่งน้ำเป็นน้ำผิวดินส่วนใหญ่เป็นลักษณะลำห้วย ที่มีน้ำไหลตลอดปีซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ แหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ในพื้นที่คือ ลำห้วยห่านและห้วยน้ำแขวง ซึ่งเป็นลำน้ำสายหลักของหมู่บ้านแต่อยู่ต่ำกว่าพื้นที่ทางการเกษตรของหมู่บ้าน พื้นที่ทางการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ตามไหล่เขาและเดินทางค่อนข้างสะดวก

ระดับความสูง สภาพพื้นที่ทั่วไปของหมู่บ้านน้ำแขวงตั้งอยู่บนเทือกเขาสลับซับซ้อนของเทือกเขาหลวง-พระบาง ความสูงประมาณ ๓๐๐-๑,๔๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ยแล้วพื้นที่ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่บนความสูงประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ เมตรเกือบร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

ระดับความลาดชัน ระดับความลาดชันของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง ถือว่ามีความลาดชันสูงเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีความสูงชัน ซึ่งจะเห็นได้จากพื้นที่สูงชันมากที่มีกว่าร้อยละ ๕๓ ของพื้นที่ อีกทั้งจำนวนพื้นที่ราบที่มีแค่ร้อยละ ๑๑ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีพื้นที่ราบค่อนข้างน้อย ที่เหลือคือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ไม่เหมาะต่อการทำการเกษตรเนื่องจากจะก่อให้เกิดการพังทลายของหน้าดินที่สูงนั่นเอง

ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ้านน้ำแขวง อยู่ในเขตภูมิอากาศประเภทฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู ซึ่งมีอากาศแห้งแล้ง และเปียกชื้น ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดเอาความชื้นขึ้นและเมฆฝนเข้ามาทำให้เกิดฤดูกาลต่างๆ แบ่งออกเป็น ๓ ฤดูกาลดังนี้

- ฤดูฝน ระหว่างพฤษภาคม-ตุลาคม มีฝนตกชุก

- ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ในเดือนธันวาคม-มกราคม จะมีอากาศหนาวจัด
- ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ ๓๐ องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ย ๓๐ องศาเซลเซียส

ต่ำสุด ๙.๖๙ องศาเซลเซียส

สูงสุด ๓๗.๘๑ องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี ๑๑๔.๕๐ มิลลิเมตร

แหล่งน้ำ แหล่งน้ำ รับน้ำจากลำห้วยห่านและห้วยน้ำแขวง

- น้ำประปา จำนวน ๑ แห่ง (ใช้ได้ ๘๒ หลังคา ๘๕ ครัวเรือน)
- ฝายน้ำล้นคอนกรีต จำนวน ๑๕ แห่ง
- บ่อบาดาลชนิดสุบโยก จำนวน ๑ แห่ง
- ถังเก็บน้ำฝน จำนวน ๕๐ แห่ง
- บ่อบาดานใช้ปั๊ม จำนวน ๑ แห่ง

ทรัพยากรน้ำตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำสาขา แม่น้ำน่านส่วนที่ ๓ ลุ่มน้ำย่อยห้วยห่าน มีลำห้วยห่านและห้วยน้ำแขวงเป็นทางน้ำหลัก ซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี ในช่วงฝนตกหนักในฤดูฝนมีน้ำท่วมในพื้นที่นาบางจุด มีการติดตั้งระบบเตือนภัยน้ำท่วม-แผ่นดินถล่มแล้ว พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยห้วยห่านนี้มีพื้นที่ประมาณ ๑๒.๑๐ ตารางกิโลเมตร (๗,๕๓๘ ไร่)

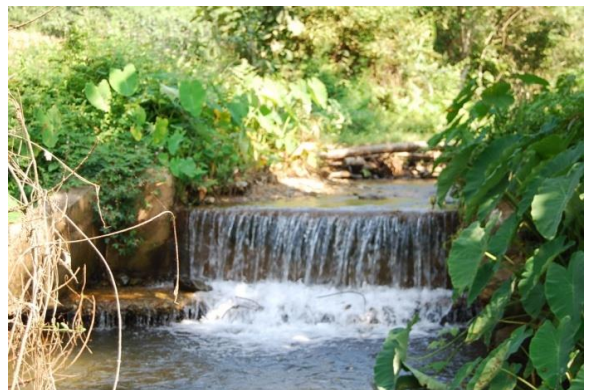
พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยห้วยห่านส่วนมากตั้งอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑A ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ต้นน้ำตอนบน ส่วนในพื้นที่ต่ำลงมาเป็นลุ่มน้ำชั้น ๒ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดในลาดไหล่เขา โดยในช่วงติดลำห้วยตอนล่างจะเป็นที่นาซึ่งเป็นลุ่มน้ำชั้น ๔

พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยน้ำห้วยห่าน อยู่ระหว่างการขยายเขตอุทยานแห่งชาติขุนสถาน ยังมีปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้พื้นที่กับเกษตรกร

มาตรการที่ใช้แบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ กำหนดโดยสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมมีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑A หมายถึง พื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ที่ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งจำเป็นต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำธาร และ เป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ และห้ามมิให้มีกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๒ หมายถึง พื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ที่ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งจำเป็นต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และ เป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ แต่อนุญาตให้มีกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

พื้นที่ชั้นคุณภาพที่ ๓ หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีลักษณะทั่วไปมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมาและสามารถใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมที่สำคัญได้ เช่น การทำเหมืองแร่ เป็นต้น

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๔ หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจกรรมการทำป่าไม้ และปลูกพืชสิกรรมประเภทไม้ยืนต้น

สภาพเศรษฐกิจ สังคมชุมชน สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน

สภาพเศรษฐกิจ ประชาชน ร้อยละ ๙๕ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และร้อยละ ๕ ประกอบอาชีพอื่นๆ คือ รับจ้างงานหัตถกรรม ค้าขาย รับราชการ และหาของป่า โดยปลูกพืชหลัก คือ ข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีการใช้สารกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมีจำนวนมาก โดยมีพ่อค้าคนกลางนำเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืชมาจำหน่ายหรือลงทุนให้ก่อน และหักเงินคืนเมื่อรับซื้อผลผลิต มีการปลูกไม้ยืนต้นบางเล็กน้อย เช่น เงาะ มะม่วง มีบางรายปลูกต้นมะแข่นตามหัวไร่ปลายนา เลี้ยง วัวพันธุ์พื้นเมืองบางคนก็รับจ้างเลี้ยงและบางคนเลี้ยงของตนเอง มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมืองทุกหลังคาเรือน เพื่อบริโภคในครอบครัว และทำพิธีกรรมต่างๆ ประชาชนมีรายได้เฉลี่ย ๘๔,๑๗๕ บาท ต่อครัวเรือนต่อปีและมีหนี้สินทุกครัวเรือน (ข้อมูลรายได้ จปฐ. ปี ๒๕๕๙)

ปัจจุบันโครงการพัฒนาแบบพื้นที่สูงน้ำแขวงได้พัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนโดยการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกร โดยประกอบด้วย ส่งเสริมการปลูก พืชผักในและนอกโรงเรือน พริกหวาน มะเขือเทศ เซอร์รี่ แตงกวาญี่ปุ่น ถั่วลิ้นเตาหวาน เพื่อจำหน่ายตลาดชุมชน/ตลาดข้อตกลง สนับสนุนการเพิ่มผลผลิตพืชไร่ (ข้าวและถั่ว) ส่งเสริมปลูกไม้ผลที่มีความเหมาะสม กับสภาพพื้นที่ ได้แก่ มะม่วง เงาะ อาโวคาโด เสาวรสหวาน ทดแทนการปลูกพืชไร่ ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์และประมง หมูและไก่ เพื่อสร้างรายได้เสริม และเพื่อการบริโภค

หมู่บ้าน	ตำบล	รายได้ต่อครัวเรือน / ปี
บ้านน้ำฮวน	เมืองลี	๓๒๙,๐๒๑
บ้านวังน้ำเย็น	เมืองลี	๒๔๐,๘๕๓
น้ำแขวง	เมืองลี	๒๕๐,๓๓๐
ป่าซาง	เมืองลี	๒๑๑,๖๙๑
นาหมอ	เมืองลี	๒๘๒,๕๔๑
นาคา	เมืองลี	๒๖๐,๗๔๔
นาม่วง	เมืองลี	๒๖๒,๓๘๔
เฉลี่ยรายได้ต่อครัวเรือน / ปี		๒๖๒,๕๐๙.๑๔

สังคมชุมชน สภาพสังคมและชุมชนสังคมชาวบ้านน้ำแขวงเป็นชุมชนขนาดเล็ก ทำให้มีความใกล้ชิดกันของคนในชุมชนทุกคนในหมู่บ้านรู้จักกัน อีกทั้งยังเป็นสังคมเกษตรกรรมมีวิถีชีวิตในทางเดียวกัน สภาพ บ้านเรือน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรมอันเดียวกัน ดังนั้นสภาพทางสังคมของคนในหมู่บ้านจึงมีไปใน ทางเดียวกันมีความสมัคสมานปรองดองกัน

ปัจจุบันโครงการพัฒนาแบบพื้นที่สูงน้ำแขวงได้พัฒนางานด้านสังคมและชุมชน ให้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยการสนับสนุนการทำแผนชุมชน และการขับเคลื่อนการ นำไปใช้ประโยชน์ ๔ พื้นที่ ๔ ด้านหลัก คือส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มได้แก่กลุ่มไม้ผล กลุ่มปลูกผัก การจัดตั้งกลุ่มและกองทุนเพื่อให้เกษตรกรบริหารจัดการตนเองได้ กลุ่มสหกรณ์ การพัฒนาตลาดผลผลิตในชุมชน การพัฒนาหมู่บ้านสะอาดชุมชนเข้มแข็ง และสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงงานบูรณาการในพื้นที่

สิ่งแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง มีพื้นที่ที่เป็นป่าโดยมากอีกทั้งพื้นที่บางส่วนยังเป็นป่าสมบูรณ์จึงทำให้ได้รับรองประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เป็นแหล่งอนุรักษ์ป่าไม้ ต้นน้ำลำธารและสัตว์ป่า ที่สำคัญของหมู่บ้าน ซึ่งขณะเดียวกันทรัพยากรดินในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงบ้านน้ำแขวงมีลักษณะดินตื้นและลึก ปะปนกันไป ซึ่งดินตื้นจะพบตามพื้นที่ลาดชัน ส่วนดินลึกพบตามที่ราบต่ำและหุบเขา ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับหินต้นกำเนิดของดิน การทำการเกษตร การอนุรักษ์ป่าไม้ และ อัตราการพังทลายของดิน ซึ่งในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงน้ำแขวงเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงจึงมีการพังทลายของหน้าดินค่อนข้างสูง มีอัตราการชะล้างของหน้าดินรุนแรง และทรัพยากรน้ำ ตั้งอยู่บนพื้นที่ลุ่มน้ำบางส่วนที่ ๓ ลุ่มน้ำย่อยห้วยห่านและลุ่มน้ำแหง มีลำห้วยห่านและห้วยน้ำแขวงเป็นทางน้ำหลัก มีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี ในช่วงฤดูฝนมีน้ำท่วมในบางจุด พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยห้วยห่านตั้งอยู่บนพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑A ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน ส่วนในพื้นที่ต่ำลงมาอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๒ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดในลาดไหล่เขา โดยในช่วงติดลำห้วยตอนล่าง จะเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเป็นลุ่มน้ำชั้น ๔ พื้นที่ลุ่มน้ำห้วยห่าน อยู่ระหว่างพื้นที่การขยายเขตอุทยานแห่งชาติขุนสถาน แต่ยังมีปัญหาขัดแย้งเรื่องการใช้พื้นที่กับเกษตรกร และสารเคมีตกค้างในแหล่งน้ำ

ทรัพยากรป่าไม้

บ้านน้ำแขวง ตั้งอยู่ในหุบเขาสลับซับซ้อนอันมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่ยังตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ เนื่องจากบ้านน้ำแขวง ตั้งอยู่ห่างไกลการขนส่งไม่สะดวก จึงทำให้ยังคงรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ไว้ได้ เห็นได้จากพื้นที่อนุรักษ์ที่มีจำนวนถึงร้อยละ ๙๓.๑๗ ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อันมีค่าของประเทศ แต่มีพื้นที่ทำกินบางส่วนทับซ้อนเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งจะต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

ป่าสงวนแห่งชาติ

บ้านน้ำแขวงมีพื้นที่ที่เป็นป่าโดยมากอีกทั้งพื้นที่บางส่วนยังเป็นป่าสมบูรณ์จึงทำให้ได้รับรองประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติเป็นพื้นที่กว่า ๗,๐๒๓ ไร่ เป็นแหล่งอนุรักษ์ป่าไม้ ต้นน้ำลำธารและสัตว์ป่า ที่สำคัญของหมู่บ้าน และประเทศชาติ

การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง อยู่ในพื้นที่ป่าพื้นที่อนุรักษ์ (โซน C) ๗,๐๒๓.๘๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๑๗ และอยู่ในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (โซน E) ๑๔๐.๒๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๖ ของพื้นที่ที่เหลืออยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ทรัพยากรดิน

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงน้ำแขวงมีลักษณะดินตื้นและลึกปะปนกันไปดินตื้นจะพบตามพื้นที่ลาดชัน ส่วนดินลึกพบตามที่ราบต่ำและหุบเขา ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูงแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับหินต้นกำเนิดของดิน การทำการเกษตร การอนุรักษ์ป่าไม้ และ อัตราการพังทลายของดิน

โครงสร้างพื้นฐาน

เส้นทางคมนาคม บ้านน้ำแขวง ตั้งอยู่ห่างจากบ้านน้ำอูนซึ่งเป็นบ้านหลักเพียง ๑ กิโลเมตร มีถนนลาดยางกว้าง ๔ เมตรระยะทาง ๒ กิโลเมตร ที่เหลือเป็นทางลูกรัง จากนั้นเดินทางตามทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ ถึง อำเภอยางสีสุราช แล้วใช้ทางหลวงหมายเลข ๑๐๒๖ ถึงอำเภอนาหมื่น ระยะการเดินทางจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ถึงโครงการขยายผลโครงการหลวงน้ำแขวง ใช้เวลาในการเดินทาง ๔ ชั่วโมง ๓๗ นาที (ระยะทาง ๒๘๔ กิโลเมตร)

ถนน บ้านน้ำแขวง ตั้งอยู่ห่างจากบ้านน้ำอูนซึ่งเป็นบ้านหลักเพียง 1 กิโลเมตร มีถนนลาดยางกว้าง 4 เมตรระยะทาง 2 กิโลเมตร ที่เหลือเป็นทางลูกรังเชื่อมต่ออำเภอนาหมื่นระยะทางรวม 27 กิโลเมตร

ไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้าทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

โทรศัพท์ ภายในหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะใช้ของ TOT สัญญาณ DTAC และ AIS มีสัญญาณบางพื้นที่

ประชากร ..ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขวง

ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนที่ได้รับการพัฒนา	ครัวเรือนที่ได้การพัฒนาอาชีพ	จำนวนประชากร(คน)		
				หญิง	ชาย	ทั้งหมด
บ้านน้ำอูน	82	54	22	99	122	221
บ้านป่าซาง	55	1	1	61	66	127
บ้านนาหมอ	85	40	17	171	167	338
บ้านนาคา	95	-	-	173	180	353
บ้านวังน้ำเย็น	34	26	8	39	39	78
บ้านน้ำแขวง	73	65	56	96	96	192
บ้านนาม่วง	37	3	3	62	52	114
บ้านห้วยฮ่อม	119	11	11	474	462	936
รวม	580	200	118	1,175	1,184	2,359

การศึกษา โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา (ศศช.) ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำอูนประชาชนในพื้นที่บ้านน้ำแขวงส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี

การสาธารณสุข แหล่งบริการสาธารณสุข มีสถานอนามัยในหมู่บ้านและมีเพียงอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ประจำหมู่บ้านจำนวน 7 คน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินของหมู่บ้านน้ำแขวง เป็นไปในลักษณะผสมผสานมีการใช้ที่ดินหลากหลายรูปแบบ เช่น ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ สวนป่า ที่อยู่อาศัย นาข้าวและอื่น ๆ ในส่วนของรูปแบบการใช้ที่ดินหลัก ๆ คือ ที่อยู่อาศัย ทุ่งหญ้า ป่าไม้ และพืชไร่ ส่วนพื้นที่เพื่อกิจกรรมอื่นก็มีน้อยลด หล่นกันลงไป ดังจะเห็นได้จาก

อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ ที่มีการประกอบอาชีพการเกษตรดังนั้นการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่นอกจากการที่อยู่อาศัยแล้วก็
เป็นพื้นที่ เพื่อการเกษตร เลี้ยงสัตว์และป่าไม้ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน บ้านน้ำแขวง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่		ร้อยละ
	ตารางกิโลเมตร	ไร่	
นาข้าว	๐.๐๘	๕๑.๙๑	๐.๖๙
บ่อดิน	๐.๐๖	๔๐.๓๗	๐.๕๔
ป่าประเภทผลัดใบ	๑.๕๔	๙๖๔.๕๙	๑๒.๗๙
พืชไร่	๐.๕๒	๒๖๒.๑๗	๓.๔๘
พื้นที่ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	๒.๖๒	๑,๖๓๙.๗๘	๒๑.๗๕
ไม้ผล	๑.๔๕	๙๐๖.๓๒	๑๒.๐๒
หมู่บ้าน	๔.๗๔	๒,๙๖๐.๐๗	๓๙.๒๖
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	๑.๑๔	๗๑๓.๗๑	๙.๔๗
รวม	๑๒.๐๖	๗,๕๓๘.๙๑	๑๐๐.๐๐

ผลผลิตทางการเกษตร

- ๑ ผลผลิตจากการทำนา
๒. ผลผลิตจากการทำสวน
๓. ผลผลิตจากการทำไร่
๔. ผลผลิตจากการสัตว์
๕. ผลผลิตจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

แหล่งท่องเที่ยว น้ำตกน้ำแขวง ซึ่งอยู่ในอาณาเขตบ้านน้ำแขวง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๑,๒๐๐ เมตร
สภาพน้ำตกมีหลายชั้นสวยงามมาก เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้ปฏิบัติงาน

นายชวลิต สุทธเขตต์

นางสาวเพ็ญอ อศรีเพชร

นายสถิตย์ สี่มา

นายวัชชัย ยะอิน

ผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่มลุ่มน้ำน่าน

ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
กลุ่มลุ่มน้ำน่าน

เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขว่ง

เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแขว่ง